

30 Cdo 2573/2004
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Pavla Pavlíka a soudců JUDr. Romana Fialy a JUDr. Karla Podolky v právní věci žalobce P. H., proti žalované obchodní společnosti V.-L.-P., a.s., zastoupené advokátem, o ochranu osobnosti, vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp.zn. 11 C 3/2003, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 25. května 2004, č.j. 1 Co 343/2003-107, takto:

- I. Dovolání žalované se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 18. srpna 2003, č.j. 11 C 3/2003-70, ve znění doplňujícího usnesení téhož soudu ze dne 4. března 2004, č.j. 11 C 3/2003-95, výrokem I. žalované uložil zaplatit žalobci částku 300 000,- Kč a nahradit náklady řízení. Výrokem II. zastavil řízení, pokud žalovaný měl uveřejnit v tisku omluvu ve znění, které bylo v rozhodnutí uvedeno. Rozhodl též o náhradě nákladů řízení, včetně státem placených nákladů řízení. O odvolání žalované rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 25. května 2004, č.j. 1 Co 343/2003-107, kterým rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud vycházel ze skutečnosti, že v řízení před soudem prvního stupně byly jednoznačně prokázány základní hmotněprávní předpoklady vzniku občanskoprávní odpovědnosti žalovaného podle ustanovení § 13 občanského zákoníku (dále jen "o.z."). Takto v periodiku M. d., jehož je žalovaný vydavatelem, byl dne 2. prosince 2002 uveřejněn článek "Případ M. B.: Ř. spor o likvidátora", v němž byly ve vztahu k žalobci obsaženy údaje (jež odvolací soud ve svém rozhodnutí popisuje), v nichž v kontextu s celým obsahem článku žalobce podle vylíčení rozhodujících skutečností v žalobě spatřuje neoprávněný zásah do svých osobnostních práv. Tentýž článek byl uveřejněn v dalších, žalovanou rovněž vydávaných periodikách, a to dne 4. 12. 2002 ve Z. n. a 5. 12. 2000 v deníku O. d. Odvolací soud se v tomto případě ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že obsah článku nespĺňuje předpoklady kladené na kritiku, a to především, aby kritika vycházela z pravdivých podkladů. Žalovaný v řízení neprokázal pravdivost dotčených tvrzení, jimiž se žalobce cítí dotčen. I podle názoru odvolacího soudu tyto údaje ve spojení s obsahem celého článku zejména v souvislosti s v něm vysloveným podezřením, že rozhodnutí žalobce "...bylo učiněno v intencích těch, kdo banku tunelovali, v souvislosti s použitím slov "vnucoval rozhodnutí", "byl nucen zrušit své rozhodnutí", "je zarážející, že tak učinil až za více než dva roky", jeho "zarputilý odpor" a ve spojení údaje o ustanovení nového správce s údajem, že jde o profesora školy, na níž žalobce přednáší, jsou neoprávněným zásahem do osobnostních práv žalobce, chráněných ustanovením § 11 o.z. Žaloba podle § 13 o.z. proto byla důvodná. S ohledem na použité výrazové prostředky vztahující se k osobě žalobce, podle odvolacího soudu nebyla přílehlavá obrana žalované, že v článku šlo o kritiku soudu případně o soudce obecně. Odvolací soud též zaujal shodný závěr se soudem prvního stupně, že zadostiučinění poskytnuté žalovaným žalobci uveřejněním odpovědi podle tiskového zákona je nepostačující, a že jsou v dané věci splněny předpoklady pro přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 o.z. Odvolací soud se v tomto případě též ztotožnil s výší přiznaného zadostiučinění soudem prvního stupně.

Rozsudek odvolacího soudu nabyl právní moci dne 30. června 2004, přičemž zástupci žalované byl doručen dne 29. června 2004.

Proti uvedenému rozsudku podala žalovaná dne 6. srpna 2004 včasné dovolání. Jeho přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen o.s.ř.). Uplatňuje dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř., t.j. tím namítá, že napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Podle dovolatelky je podstatou nesprávného posouzení v této věci otázka sdělení nepravdivých údajů způsobilých zasáhnout chráněný zájem, kterým je ochrana vážnosti, cti a dobré pověsti člověka, jež mohou být jednáním žalované ohroženy. Dovolatelka má zato, že obecné informace obsažené v článku neměly takový charakter, aby byly způsobilé značnou měrou ohrozit vážnost žalobce u spoluobčanů, poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy, nebo způsobit jinou vážnou újmu. Nešlo o zjevně lživé údaje, neboť vycházejí ze skutečných rozhodnutí žalobce jako soudce Krajského soudu v Ostravě nebo jiných soudů. Z dokazování v řízení vyšlo najevo, že šlo o kritiku soudce, resp. soudu, a to pouze z části a nikoliv obecně, jak shrnuje vrchní soud ve svém rozhodnutí. Žalobce je soudcem Krajského soudu v Ostravě, takže kritika směřovala vůči jeho osobě jako soudce a k práci související s výkonem tohoto povolání. Soud neakceptoval skutečnost, že soudce jako osoba veřejně činná, je odpovědný za svá rozhodnutí a je povinen unést také veřejnou kritiku svých názorů a rozhodnutí, souvisejících s jeho postavením státního orgánu. Tuto kritiku může očekávat nejen od stran sporu, ale i ze strany veřejnosti, kterou v demokratické společnosti zastupuje tisk.

Dovolatelka připomíná mimo jiné náleznost Ústavního soudu České republiky sp. zn. II ÚS 357/96, podle něhož základní právo podle čl. 17 Listiny základních práv a svobod je zásadně rovno základnímu právu podle čl. 10 Listiny. Je tak věcí obecných soudů, aby s přihlédnutím k okolnostem každého případu zvážily, zda jednomu právu nebyla bezdůvodně dána přednost před právem druhým. Dovolatelka v této souvislosti připomíná judikaturu vážící se k této otázce, a to jak Ústavního soudu, tak např. Evropského soudu pro lidská práva. Z toho pak dovolatelka dovozuje, že odvolací soud při svém rozhodování opomenul hodnotit rovnovážnost mezi právem na ochranu osobnosti a svobodou projevu, a to současně i s odkazem na tezi, že tisku je přiznávána pozice "veřejného hlídače" pro zpřístupňování informací o závažných veřejných otázkách, jimiž se sporný článek zabýval. Kromě toho v případech veřejné osobnosti jsou dány širší limity přípustné kritiky, než je v případě soukromé osoby, přičemž pravdivost hodnocení osoby nelze podrobit důkazům.

Dovolatelka proto navrhl, aby dovolací soud napadené rozhodnutí, stejně tak jako předcházející rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích, zrušil. K podanému dovolání se vyjádřil žalobce písemným podáním ze dne 4. 11. 2004, v němž jednak dospívá k závěru, že dovolání v souzené věci není přípustné. Nadto poukazuje na to, že v řízení nebyla prokázána pravdivost tvrzení, která byla v předmětném článku uváděna o jeho osobě. Tyto informace tedy nebyly pravdivé. Nemůže proto dojít k právnímu posouzení věci ve smyslu ustanovení článku 17 a článku 10 Listiny základních práv a svobod. Žalobce pak poukazuje mimo jiné na to, že článek se dotkl jeho cti a důstojnosti a jeho dopad pocítuje dodnes. Navrhuje proto, aby dovolání bylo odmítnuto.

Dovolací soud uvážil, že dovolání žalované bylo podáno oprávněnou osobou zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 o.s.ř.), stalo se tak ve lhůtě stanovené ustanovením § 240 odst. 1 o.s.ř., je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými ustanovením § 241a odst. 1 o.s.ř. Dovolání vychází z dovolacího důvodu podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. Pokud se týče otázky přípustnosti dovolání, pak je jím napaden rozsudek, jímž odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně ve výroku ve věci samé potvrdil. Podle

ustanovení § 236 odst. 1 o.s.ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Dovolání je podle ustanovení § 237 odst. 1 o.s.ř. přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu

- jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (§ 237 odst. 1 písm. a/ o.s.ř.), - jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak, než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (§ 237 odst. 1 písm. b/ o.s.ř.), - jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle druhé z již uvedených možností, a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/ o.s.ř.). Obsah spisu v této věci neodůvodňuje přípustnost dovolání, která by byla založena ustanovením § 237 odst. 1 písm. a) a b) o.s.ř., neboť napadeným rozsudkem nebyl změněn rozsudek soudu prvního stupně, resp. rozsudku soudu prvního stupně nepředcházel jiný a odvolacím soudem později zrušený rozsudek téhož soudu. Není-li dovolání proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř., je proti němu dovolání přípustné jen tehdy, dospěje-li dovolací soud k závěru, že napadený rozsudek má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.). Kdy jde o rozsudek po právní stránce zásadního významu, se příkladmo uvádí v ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. Rozhodnutí odvolacího soudu tak má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu nebyla dosud vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem. Předpokladem současně mimo jiné je, že řešená právní otázka měla pro rozhodnutí ve věci určující význam.

V posuzovaném případě dovolací soud dospěl k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (především v souvislosti s dovolatelkou zmiňovaného vztahu práva na ochranu osobnosti a práva na svobodu projevu a na informace) ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. Proto je dovolání v tomto případě přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) téhož zákona. Dovolací soud poté přezkoumal napadený rozsudek odvolacího soudu v souladu s ustanovením § 242 odst. 1 až 3 o.s.ř. a dospěl k závěru, že toto rozhodnutí je třeba z hlediska výtek uplatněných v dovolání žalobkyně považovat za správné (§ 243b odst. 2 o.s.ř.).

Z ustanovení § 242 o.s.ř. vyplývá, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti odvolacího soudu rozsahem dovolacího návrhu. Dovolací soud je přitom vázán nejen rozsahem dovolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Je-li dovolání přípustné, je současně povinen přihlídnout i k vadám uvedeným v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, když nebyly uplatněny v dovolání. Tyto vady však z obsahu spisu seznány nebyly. Pokud dovolatelka uplatňuje dovolací důvod ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř., pak ten dopadá na případy, kdy dovoláním napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, t.j. je poznamenáno nesprávným právním posouzením. Jedná se tak o omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O ten jde tehdy, pokud soud buď použije jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo jestliže sice aplikuje správný právní předpis, avšak nesprávně jej vyloží. Nesprávné právní posouzení věci může být způsobitelným dovolacím důvodem jen tehdy, bylo-li rozhodující pro výrok rozhodnutí odvolacího soudu. Musí tak být ověřen omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. Odvolací soud při úvahách o žalobcem uplatněném nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 o.z. dospěl s přihlídnutím k ustanovení § 11 o.z. k závěru, že jsou splněny základní hmotněprávní předpoklady odpovědnosti žalované podle zmíněného ustanovení § 13 cit.

zákonu. Především vycházel ze zjištění, že obsah sporem dotčeného článku nesplňoval požadavky kladené na kritiku, která by jinak musela vycházet z pravdivých podkladů. Žalovaná totiž v řízení neprokázala pravdivost předmětných tvrzení, jimiž se žalobce cítí dotčen. V článku tak nešlo o kritiku soudu, případně soudce obecně.

Dané úvahy odvolacího soudu jsou pro posouzení této věci příléhavé. Ke vzniku občanskoprávních sankcí za nemajetkovou újmu způsobenou neoprávněným zásahem do osobnostních práv fyzické osoby podle § 13 o.z. musí být splněny následující tři hmotněprávní podmínky. Musí zde být především zásah, který je objektivně způsobilý vyvolat nemajetkovou újmu, spočívající buď v porušení či jen ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické a morální integritě. Současně musí být takový zásah posouzen jako neoprávněný, resp. protiprávní. Konečně zde musí existovat příčinná souvislost mezi zásahem a jeho neoprávněností. To, že v souzeném případě došlo k zásahu do práva na ochranu osobnosti žalobce, ve své podstatě nezpochybňuje ve svém dovolání ani žalovaná, která takto má fakticky zato, že realizovala právo na svobodu projevu a na informace ve smyslu čl. 17 Listiny základních práv a svobod, a to v podobě kritiky soudů, resp. žalobce jako soudce. Proto má základní význam posouzení toho, zda se zde jednalo o oprávněný či naopak neoprávněný zásah do osobnostní sféry žalobce. Za neoprávněný zásah se považuje takový zásah do osobnosti fyzické osoby, který je v rozporu s objektivním právem. Neoprávněnost zásahu tvoří objektivní kategorii představující záporné hodnocení zásahu do osobnosti fyzické osoby ze strany státu. I v případě, že se konkrétní zásah proti osobnostním právům fyzické osoby jeví jako odporující objektivnímu právu, však mohou ve skutečnosti existovat okolnosti, které neoprávněnost takového zásahu vylučují. Tak tomu může být i při výkonu práva kritiky v souladu s již zmiňovaným článkem 17 Listiny základních práv a svobod. Kritika jako součást svobody projevu a široké a veřejné informovanosti je nepochybně důležitým nástrojem demokracie ve společnosti. Současně je však třeba zdůraznit, že svoboda projevu, včetně práva pronášet kritiku musí mít v demokratické společnosti své meze, kdy jejich překročení pravidelně vede k závažným nežádoucím újmám na právu na ochranu osobnosti kritizovaných fyzických osob.

Takto proto k neoprávněnému zásahu do osobnosti fyzické osoby nedojde výkonem práva kritiky jedině v případě, že se bude jednat o kritiku právem přípustnou, resp. kritiku oprávněnou. Ta předpokládá, že při ní nejsou překročeny meze věcné a konkrétní kritiky a současně to, že je taková kritika přiměřená i co do obsahu, formy i místa, t.j., že nevybočuje z mezí nutných k dosažení sledovaného a zároveň uznaného cíle. Takto především o věcnou kritiku nepůjde tam, kde kritika vychází z nepravdivých podkladů, a která z těchto nepravdivých podkladů dovozuje vlastní hodnotící úsudky. V takových případech, pokud je utvořený hodnotící úsudek znevažující, není možné již z tohoto důvodu považovat kritiku za přípustnou. V této souvislosti je třeba proto uzavřít, že vybočí-li kritika z mezí její přípustnosti, jedná se o exces, který představuje neoprávněný zásah do osobnosti fyzické osoby se všemi s tím spojenými následky občanskoprávní odpovědnosti osoby, která se takového zásahu dopustila. Na tomto závěru pak nemůže měnit nic ani skutečnost, pokud byla tímto způsobem dotčena osoba tzv. veřejného zájmu (byť se dovolací soud domnívá, že by z hlediska předpokládané míry nutnosti snášet vyšší veřejný zájem, bylo přeci jen jinak třeba diferencovat mezi skupinou osob, které vstoupily do politiky a mezi jinými skupinami veřejně činných osob - zde konkrétně např. soudci).

Proto v případě, že kritika v konkrétním případě postrádá právní přípustnost, není důvodné argumentovat, jak to činí dovolatelka, předností práva na informace, resp. svobodu projevu před právem na ochranu osobnosti fyzické osoby. Jak vyplývá z vyloženého, odvolací soud danou otázku odpovědnosti žalované posoudil odpovídajícím způsobem. Protože tedy z hlediska výtek obsažených v dovolání žalované nelze dovodit, že by soud druhého stupně věc

neposoudil správně, pak za situace, kdy je dovolací soud vázán obsahem podaného dovolání, hodnotil napadený rozsudek odvolacího soudu jako správný. Proto bylo dovolání žalované zamítnuto (§ 243b odst.2 o.s.ř.).

Výrok o nákladech dovolacího řízení v souvislosti se zamítnutím dovolání je odůvodněn ustanovením § 243b odst. 5 věta první o.s.ř. ve spojení s § 224 odst. 1, § 151 odst. 1 a § 142 odst. 1 o.s.ř., když v dovolacím řízení úspěšnému žalobci v tomto řízení žádné náklady nevznikly.

Dovolací soud ve věci rozhodoval, aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o.s.ř.).

Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 15. července 2005

JUDr. Pavel Pavlík, v. r.

předseda senátu